

renca in sv. Duha ste bile na takih holmcih zidani, da se je od vsake cela dotična Banšica vidila. Samo po naključbi se je težko kaj takega godilo, zato se lahko misli, da modra glava je tako zidanje vodila. Prva cerkvena je stala vrh gore nad Grgarjem — ali prav za prav nad Bitežem — za Brdom, druga vrh gore nad avškim potokom, kakor stražniki teh lepih Banšic. Dobro bi bilo pozvediti, pod katero sodstvo so v starih časih Banšice spadale, in ktere službe so opravljali dotični oblastniki? — Kanal in ondašnja grajšina . . . . ali bi bilo k temu zadosti starega veka?

(Konec prihodnjič.)

Dalje o veznikih ni pa niti.

Da ne bi bilo nikacega nedorazumenja, naj na oglas g. P—a v 4. in 5. listu „Novic“ rečem še katero in ob enem naznanim pravilo, ki me v tem vodi. Če smo iz knjige izvrgli že marsikaj med Slovenci sploh navadnega, ker je bilo bodi slovnici, bodi blagoglasju ali pa hrvaško-srbski rabi nasprotno, koliko več moramo paziti, da vpeljevaje kaj čisto novega ali samo v malem zakotji slovenske zemlje znanega ne zastranimo od bratov na jugu, od katerih bi radi, da bi oni kdaj v svojih knjižnicah tudi našim knjigam odkazovali prostorček.

Vprašal sem se toraj najpred, kaj veljá v ti reči pri družih Slovanih, sosebnost pa južnih, ki jim je brez prigovora narav slovanščine ostala najčistejša, ter sem v najboljših knjigah našel to, kar sem v zadnjem listu lanskim „Novic“ povedal. Našel pa sem tako. Razun primerov le-sèm ne spadajočih, kjer ima ni v družbi z nikavnico ne pomen nemškega: nicht einmal, sogar — nicht, ali latinskega: ne quidem [na pr. Ni u Jzrailju tolike vjere ne nadjoh. *Vuk Štef.*], kaže najpred vse dotične primere stavkov enakovrstnih (enuntiationes coordinatae) vezanih s partikulo ni, niti razločiti na dve glavni vrsti.

V prvo gredó stavki z enim edinim glagolom, kateri mora brez izjemka vselej pred sabo imeti členek ne, bodi da ni-ni (v pomenu nemškega weder, noch) veže več osebkov, ali več dopovedkov in družih določkov. [Na pr.: Sabirajte sebi blago na nebu, gdje ni moljac ni rdja ne kvvari. *Mat. VI., 20 po Vuku.* Ne kunite se nikako: ni nebom, ni zemljom, ni Jerusalimom, ni glavom svojim. *Mat. V., 34–36* po istem. Glej tudi tri prve primere v 52. listu „Novic.“] To je tedaj dognano. Še le v drugi vrsti tacih vezanih stavkov z več bodi izraženimi bodi zamolčanimi glagoli, kjer se z veznikom ni ali niti nikavnemu ali kjekod tudi trdivnemu stavku pritika nikavni stavek, ali kjer se (s pomenom nemškega: und nicht, auch nicht, und auch nicht) več nikavnih stavkov nekako drug drugemu nasproti postavlja, še le tû, pravim, začjenja se različna raba in je mogoče vprašanje, sme li se izpuščati iz stavka ne. Jez sem trdil in trdim, da (ne po zapeljivi teoriji, temveč) po izgledu hrvaško-srbskega naroda, ki je v Vuku imel (žalibože imel!) najvernejšega nabiravca in posnemavca, in kateri bo menda Kostelcem in Osilničanom kos, dalje po staroslovenščini in družih slovanskih narečjih, sme izpuščati se in zdí se mi, kakor da bi tako bilo tudi blagoglasneje, prijetneje in prosteje. Gospod P—i neče pritegniti. Zakaj ne? Zagovarjaje svojo menitev s teorijo ondi, kjer je prav za prav usus loquendi gospodar, dobro pravi g. P—i, da stavka: „ne delam“, „ne molim“ potrebuje ta vezi, ali v tem mu je pomota, ker vzema za gotovo, kar bi trebalo dokazati, da namreč partikula ni služi samo kakor vezavka, ne pa ob enem tudi kakor nikavnica, da torej: „ni delam ni molim“ še ne izra-

žuje negacije, marveč da je treba ne kaj lepega: ni ne, ni ne. Vzemimo stavek: — jez sem zdrav, — nasprotno temu je: — jez sem ne zdrav, — ali po naše: — nisem zdrav, — ne pa: — nisem ne zdrav, — kar bi dosledno gosp. P—i skorej moral tudi zagovarjati. Ne more se reči: „nisem kdaj koga vidil“, — pravilno je: — „nisem nikdar nikogar vidil“, — ali napčno je: tudi: — „nisem nikdar nikogar ne vidil, kajti: omne nimium etc.

Toliko, kar se tiče umovanja o ti reči.

(Konec prihodnjič.)

Jezikoslovne črtice.

Spisal Davorin Terstenjak.

1. Župa.

V srbsčini se veli župa, sonniges Land; koreniko najdeš v sansk. gup, urere.

2. Zabstonj, zastonj.

Zabstonj, zastonj je sestavljeno iz za + ob + ton, glasnika b in s sta epenthesi; v lužičkem najdeš: tan, v polskem: ton frustra, umsonst.

3. Ubavica.

V srbsčini pomenja: ubavica — zlatoje, Goldliebchen (*Vuk rječ. s. v.*) v sansk. najdeš: vibhâti, „glänzend.“ Slovenske imena: Vibmer, na norenskih slovensko-rimskih kamnih: Vibenus, toraj se ujema z imeni: Svetlin, Zorman, Zlatko, Aurellius, Fulgentius.

4. Vnezaapo.

Cerkveno-slovenski vnezaapo, hoffnungslos, je sestavljeno iz vne + za + a + pva, primeri perzijsk pû, iz pva, Hoffnung.

5. Var, varoš, in urbs in urbas, so iz ene korenike.

Učeni Corssen je dokazal, da korenika var je = sansk. var, varnômi, bedecken, grški: ἐνομαί, beschützen, ὀνομαί, varovati, nemšk. wahren, starovisokonemški: bi-warom = novonemški bewahren, in prav doslednja izpeljava iz korenike var latinsko: urbs, „die Stadt als die deckende, schützende, oder als die gedeckte, geschützte“, slov. var, claustrum, varoš, urbs. (*Zeitschrift für vergleich. Sprachf. X. 9.*) Ur je iz var nastalo kakor lat. urina iz vārina, sansk. vāri, Wasser, kakor ustus iz vastus, sansk. vas, urere, kakor slov. ul, Bienenkorb, iz val sansk. val, tegere, lat. velum, kakor slov. usna, usma, corium, sansk. vas, tegere. Tako je tudi slovenski: urbas, corium, iz korenike var in pomenja to kar usma, das deckende.

Slovka bi v besedi urbs — stareje: urbis, ba v besedi: urbas je po Corssenu ostanek korenike fu — sansk. bhû, in se ujema z oblikami: mor-bu-s, iz korenike mor, ple-b-s, stareje plebis, iz korenike ple, slov. pl, nemški: vol.

Urbs in Urbas pomenja toraj prvotno ednoisto — das deckende, schützende — s tem razločkom, da jo Latinec rablja za poznamovanje: mesta, Slovenec pa: usnja, corii, Leder.

6. Glasnik t ko epenthesa in epithesa.

Slovanščina rablja glasnik t ko epentheso; primeri: struga za sruha, korenika: sru, fluere, ostro, za osro, deblo: os, acuo, česki štribro, slov. srebro; pa tudi za epitheso posebno v osebnih imenih: Kompošt za Kompoš (kompoš „der Engerling“ v lutomerski okolici, Mokost za Mokos; primeri prusko

čanski (v 22 selih), sluinski (v 1 selu), križevački (v 6 selih), brodski (v 11 selih), gradiškanski (v 38 selih), banski I. (v 43 selih), v banski II. (v 8 selih). V vsem skupaj je za govejo kugo granica dosihmal zgubila 20.517 goved; ovác je kuga pokončala 1531, kóz 190.

Slovstvene stvari.

Čapovan, Čepoven, tudi Čepoven, Čepovn (v spisih Chiapovano, Chiapovana) od kod izvira ime tega kraja?

Še en odgovor na vprašanje „Novic“ 9. decembra št. 49, str. 394 — z nekim pristavkom gledé na št. 52, str. 418 l. l.

(Dalje.)

Kar g. dopisnik v ravno imenovanem listu „Novic“ 30. decembra l. l. o Grgarji piše, je pravo. Tudi to o Sukanu utegne biti tako. Okoli srpeniškega polja na Belškem*) dela Soča tudi ovinek v podobi srpa, odtod morebiti ime kraja Srpenica.

Kaj pa ali nima Soča okoli ročinskega polja podobno roča ali obroča („Novice“ 30. dec. l. l.)? — Ali ne teče Idrica okoli Roči nad Slapom v podobi roča? Po tem bi bilo Ročinj prav. Se ti zdi pa prijetniše izrekati Rečinj, je pa tudi dobro! — rečinski kraj pri reki, po obliki hki(?) = hči, sekira = sečira. Roče so tudi blizo reke. Velik potok teče med Smasti in Ladri v libušenski podfari, imenovan „per eminentiam“ Ročica = Rečica; primeri imeni Roče in Ročin. — Vas Reka ali „na Reki“ nahajamo pri Idrici v cerkljanski fari. Ne dalječ od tod je Oreka (v novejih spisih Orehek). Žnan je tudi priimek Orekar ali Obrekar. Orekovlje je tudi kraj tik reke Ipave. Tudi Renče izvirajo poleg Ipave; ali odtod ime? Pri imenovanih krajih: Sukan, Ročin, Roče, Srpenica je posebno to, da vsaki je v polotoku reke. Imajo pa kraji svoje imena, se vé da, tudi po imenu raznih rek, rečic in potokov na Goriškem, posebno pa na Tominskem, Belškem in Cerkljanskem, kjer je takih mnogo, namreč na izlivu; na pr. je Koritnica, Kneža, Bača, Tmin, Volarje, Idrijsko, Avče itd.

Izpeljave imena Trebuše od trebiti, kakor v že omenjenem časniku bereš, si ne upamo ne hvaliti ne grajati. Samo to rečemo, da tudi imena Trebiž na Koroškem, Trebija v loškem okraji, Trebno na Dolenskem bi utegnile ene in iste korenike biti. Znamenito pri teh imenih pa je, da vsi omenjeni kraji so manj ali več v dolini, pri katerih se glavne ceste ali poti edinijo ali pa križajo.

Silno težko je pri nekterih imenih pravo zadeti, zato, ker so tako zelo popačene. Tako na pr. priimek Svilogoj, ki se pogostoma nahaja po nekterih krajih Goriškega, so pre naredili v Sfiligoj in v Šulligoj; o krajnem imenu „Opačje selo“ na Krasu se ne vé, ali je „Opičje selo“ ali „Opčje selo“ pravo; — ravno tako: „Kobilja glava“ ali „Kovilje“ (federartiges Pfirmengras, stipa pennata, Lin.) „glava“ = gora; — Škrbina ali Ščerbina (od čer = Fels)?

(Konec prihodnjič.)

Dalje o veznikih ni pa niti.

(Konec.)

O primerih pa, ki jih g. P-i navaja v predzadnjih „Novicah“, ni kaj reči, ker gredó (ne vem čemu) malo ne vsi pod prvo vrsto. Naj tedaj meni dovolijo „Novice“

*) Belc, domači pravijo Bec; — (ne Bevc ne Bove), ital. Plez, nemšk. Flitsch. Pis.

navesti nekaj primerov iz druge vrste, da bi se reč bolje razbistrila. Začnimo s frižinskimi odlomki. Tam stoji ad II, da, če ded naš ne bi bil grešil, bil bi neumerjoč „starosti ne prijemlioki, ni slzna teleza imoki, nu u vueki gemu be siti.“ — Iz Mikl. Chrestom. palaeoslov. My ni k'njig' prijehom' ot' Judej o tebé, ni prišld' k'to ot' bratiye s'kaza o tebé z'lo. Dejanj. Apost. XXVIII, 21. Vuk ima: Mi niti primismo pisma za te iz Judeje, niti dodje ko od braće itd. V isti Chrest. pal. (str. 75) pripoveduje mnih Isaija, da je v Makedonii bila: nažda, jeliky ni že uši slyšasta ni že oči vidésta. Iz Mikl. Vitae Sanct. (stran 21): Sveti Pavel preprosti izganjaje nekemu besa stopi na kamen ter se zagovori tako: „jako ne imam' s'lésti s' kamene sego, ni imam' jasti ni piti“ itd. Trije iz staroslovenščine naj bodo dovelj.

Iz srbsčine in bolgarščine so že dani primeri, in dosti je, če danes ukaželjnega bravca napotim še na Vukove po abecednem redu zbrane *Narodne* poslovice, v kateri knjigi bo samo pod črko **N** našel več kakor 50 poslovič od prve: „Ni gore (gozda) posijeci, ni bez drva doma dodji“ tje do poslednje: „Ni čestitu teci, ni zločestu ostavi“ (to je, ni poštenjaku pridobivaj, ni zanikerniku zapuščaj), ki se jim vsem brez izjemka prilega moje pravilo in samo ono, ne pa tudi nasprotno. Če bi geni slovanskih jezikov res zahteval drugače, kako bi mogoče bilo, da ne bi srbski narod tū bil ni enkrat zadel prave?

V češčini (glej Jungmanov slovník pa Zikmundovo skladbo) nahajaš toliko primerov za: ani, sosebo pa za podstavljeni aniž (= niti) brez ne, kolikor tudi za ani ne. Na pr: Posluhej otce svého, aniž pohrdej matkou svou (niti zasmehuj matere). Bibl. kral. 1593. — Protož anit' se bohúm modliti chce, ani muky dbá, ani se knížeciho hněvu bojí (Pasional 1379). — To isto kar v českem veljá menda zastran poljskega narečja. Na pr. Środkiem szedł, ani na tę, ani na owe strone skłaniajac się (P. Skarga 1600). — Ni pachnie, ni śmierdzi (to je ni diši, ni smrdi). Cnapii Adagia 1632.

Rusi v tem primeru raje imajo: i ne, a ne; vendar tudi: Eželi ne priymut vy, niže poslušajut vas, — Mark. VI, 11 (Slovar Ak.)

Prepuščaje razumnejšim sodbo o pravilnosti ali nepravilnosti rabe, ki jo g. P-i priporoča, zadovoljujem se s tem neovrznim dokazom, da se pisave po meni zagovarjane ni treba kakor neslovanske ogibati tistim, kateri z mano vred menijo, da bi se s preobilnim nikanjem ali nekanjem slovenščini krhala lepota.

Cigale.

Zemljo- in narodopisne stvari.

Bolgarska in Bolgari.

(Dalje.)

4. Glavne ceste in več mesta s posebnim ozirom na slovenski narod.

Kakor smo do sedaj popisovali gore s klanci in reke, lahko si moremo misliti glavne ceste, ki so pri tako malem številu vsakemu narodu za kupčijo ali trgovino to, kar je glavna žila za človeško telo.

Prva cesta ali saj prvo korito, po naravi pripravljeno za cesto in pot za trgovino, vodi od srbske Morave kraj Ibra in Sitnice čez Kosovo polje in Kačaniški klanec v makedonsko Skopljo na Vardaru in tako dalje v Solún (Thesalonike).

Ravno sèm se pride iz prelaza na izhodnji strani Črne gore, o kateri smo govorili gori.

Skoplja (Usküb), staro glavno mesto Dardanije, pozneje Justiniana prima, stoji na visoki pečini med